

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 1. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

2) преподавание импровизации требует обширного количества знаний и навыков как в современной хореографии и импровизации, так и в философии и психологии;

3) необходимость в специалистах по импровизации, поскольку данное направление требует грамотного объяснения и компетенции в ее специфике; в случае игнорирования этой проблемы возникает риск появления псевдоспециалистов и распространения некачественной информации;

4) необходимость в нивеляции особенности украинских исполнителей ориентироваться на канонизированную систему обучения, часто не использующую или отрицающую импровизацию, что сужает диапазон творческого мышления, свободы самовыражения и владения телом; вместо этого необходимость в поиске положительных особенностей украинского менталитета, их использование и развитии в технике импровизации.

ПОЛУХТОВИЧ Т.Г.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КРИЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна особистість ототожнює себе з певним етносом, пізнає його історію, культуру, а відтак, усвідомлює значущість збереження національної ідентичності через спілкування з іншими народами. Культурна спадщина орієнтує на глибокі знання чи позитивні уявлення про минуле і майбутнє свого народу. У тлумачному сучасному словнику української мови ідентичність – це те, що не має відмінностей. У підручнику з соціології професора Н.Черниш читаємо: *«Ідентичність – наслідок і результат процесу ідентифікації; набуті внутрішні й зовнішні характеристики свідомості та поведінки особистості»* [4, с. 445]. Національна ідентичність співвідноситься з політичною, релігійною та іншими ідентичностями. Сьогодні зарубіжні та вітчизняні дослідники, аналізуючи цей феномен, вживають поняття національна самосвідомість. На жаль, розуміння національної ідентичності впродовж останніх років в Україні було позбавлене найсуттєвішого – вагомості, високості. Реальне існування двох культур – російської та української, катастрофічне зменшення видань книжок українською мовою, подальше поширення русифікації. Держава ігнорувала кризовий стан культури. Український простір заповнили російська історія (телепередачі, художні фільми), концерти т.зв. російських зірок та спадщина радянських часів. В одній країні ми

ходимо до різних церков. А довготривалі соціальні, економічні, політичні проблеми незалежної України не консолідують, а тільки розз'єднують людей. З таким підходом змінюється і культурна традиція.

Як зазначає соціолог В.Арбеніна, «через п'ятнадцять років існування нової держави процес формування національної ідентичності завершився приблизно у кожного другого україномовного українця, у близько 40% російськомовних українців й приблизно у 1/3 російськомовних росіян. Серед останніх груп досить багато є тих, хто зберігає відчуття соціально-психологічного зв'язку з минулим і не сприймає свій новий формальний статус. Їхня державна ідентичність залишається радянською» [1, с. 289].

Характеризуючи реальний стан національної ідентичності, особливості масової свідомості українців, погодимось з підходом історика М.Грушевського, який наголошував: «Заборони треба зняти і дати українцям повну свободу і спроможність розвивати своє письменство, науку, мистецтво, своє життя громадське. Треба горнутися до свого українського, заохочувати до нього, розширювати його всякими способами» [2, с. 5]. Актуальними залишаються думки митрополита Іларіона (І.Огієнка): «Ми недержавні тільки тому, що ми незакінчена нація, що ми не вміємо говорити єдиними устами і єдиними серцем» [3, с. 49].

Зі зрозумілих причин проблема престижності української ідентичності є занедбана. Маємо новими очима подивитися і на вкорінення національної культурної традиції в буття українського народу, в якій визрівають зерна національної ідентичності. Сьогодні в Україні, після Майданівських подій, відродились цінності, які об'єднали людей у суспільстві. Але мусимо визнати: реалій, що сприяють руйнації української нації, є чимало. Багатошаровість етнічних елементів в українстві, ставлення сусідньої держави Росії до процесів будівництва української держави, російська тоталітарна політика й військова агресія тільки загострюють міждержавні відносини. Як вважає професор Л.Нагорна, «на зламі тисячоліть Україна опинилась перед дилемою, яка для більшості цивілізованих країн давно є пройденим етапом. З одного боку, потреба у зміцненні реальної незалежності диктує лінію на дерусифікацію суспільства, робить пріоритетними завдання виховання національної свідомості і патріотизму, забезпечення державній мові належних їй позицій в освітній, культурній, інформаційній сферах. З другого – доводиться зважати на те, що кожен крок у цьому напрямі, принаймні у східних і південних регіонах, розширює ареал протистояння у суспільстві, і без того розбухланому і деморалізованому» [1, с. 292].

Які ж перспективи національної консолідації? Не спотворювати національну ідею, яка скерована на збереження українського етносу, його мови, історичної спадщини. Це визнається як патріотизм, усвідомлення своєї приналежності до української держави. У 2014 р. український народ, ціною власного життя, зробив європейський вибір, а не на зближення з Росією.

Українська ідентичність рівна тільки самій собі. Вона об'єднує багатьох людей, але з розвитком технологій послаблюються її традиції. За цих умов виникає необхідність у збереженні. Але в будь-якому випадку її значущість зберігається. Українська ідентичність – це соціокультурне існування, що розуміється як джерело формування українця, поле його самореалізації. Ми не робимо натяків на національне походження людини, але пов'язуємо її зі слідами інших часів, повертаємо її уявлення до культурних утворень, які треба засвоювати, а не ламати.

Обов'язковою підставою національної ідентичності є спільність культури. Базові цінності, утворюючи культурну основу, визначають правила взаємовідносин, розставляють пріоритети, оцінки, цілі.

У будь-якій етнічній групі завжди існує лише притаманний їй культурний стрижень, що надає узгодженості діям її членів і виявляє себе ззовні шляхом різних модифікацій.

Аналізуючи культурну самоідентифікацію, необхідно враховувати об'єктивні (зовнішні) та суб'єктивні (внутрішні) чинники, що впливають на розвиток цього процесу. До об'єктивних віднесемо існування певного людського групування, територію, де воно розташоване, мову (діалекти), історичну пам'ять, засоби існування, звичаї, обряди, традиції, зразки спілкування тощо, що виступають у ролі визначальних чинників, які обумовлюють членство або належність індивіда до певних соціальних груп упродовж усього терміну їхнього існування. До суб'єктивних – соціалізацію, стереотипи, вірування, символи, ритуали, поведінку, свідомість, самовизначення, орієнтації членів цього групування.

З внутрішньо групової точки зору, ідентичність заснована на комплексі культурних рис, якими члени групи відрізняють себе від всіх інших груп, навіть якщо вони в культурному відношенні достатньо близькі. Зовнішні уявлення про групу мають тенденцію до генералізації і стереотипним критеріям при визначенні характеристик групи. Будь-яка зміна культурної самоідентифікації веде до зміни етнічної ідентичності, навіть якщо якісь її компоненти залишаються незмінними. Етнічна група залишається поки що

основним простором, де зароджуються і міцніють групові почуття та зберігається культурна самобутність. Перед представниками етнічних груп стоїть завдання збереження та зміцнення культурної спадщини для подальшої її передачі та трансляції.

1. *Арбеніна В.* Етносоціологія: Навч. посібник / В. Арбеніна. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 316 с.

2. *Грушевський М.* Про українську мову і українську школу / М. Грушевський. – К., 1991. – 46 с.

3. *Тіменик З.* Огієнкові афоризми і сентенції / З. Тіменик. – Львів, 1996. – 79с.

4. *Черниш Н.* Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою навчання / Н. Черниш. – К.: Знання, 2009. – 468 с.

ТЕЛІЖЕНКО Л.В., ЧЕРНИШОВА А.В.

ТЕМАТИКА РОДИННО-ПОБУТОВИХ ПІСЕНЬ СЛОБОЖАНЩИНИ XVII-XIX ст. (НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОПИСАРІВСЬКОГО РАЙОНУ)

Найбільш повно доля українського народу, його проблеми, почуття, ставлення до дійсності відобразилися в родинно-побутових піснях, які склалися та виконувалися самим народом. Не винятком є і родинно-побутові пісні Слобожанщини XVII-XIX ст., які фактично в усій повноті відтворили складність життя простого народу в історичних умовах козаччини, рекрутчини, солдатчини, старокозацького устрою та патріархальної родини. Це зумовлює інтерес до народної пісні рідного краю та актуалізує необхідність на конкретному прикладному матеріалі, яким у даному разі є родинно-побутові пісні Великописарівського району, проаналізувати усталене для цього регіону уявлення про долю українського народу.

Джерельною базою дослідження родинно-побутових пісень Сумщини стали 12 зібраних на території Великописарівського району пісень. Найбільше пісень (6) записано у селі Росоші від Петришинець К.Д., в селі Велика Писарівка (3) від Мовчан Н.М., Топоринської О.А., в с. Пожня (2) від Рудакової М.О., Старкової М.Ф. та Тресницької К.П., в с. Велика Писарівка (2) від фольклорного колективу «*Берегиня*», а саме від Ринденко М.Я., Орендиної Н.І., Штань М.Т., Вінніченко Г.Є., Бриль З.М. та їхнього художнього керівника Рашевського О.

Слобожанщина – унікальний регіон, куди разом з переселенцями було занесено звичаї, пісенну культуру з Правобережної України та із сусідніх російських губерній, що вказує на певну синтезність народної пісні краю.